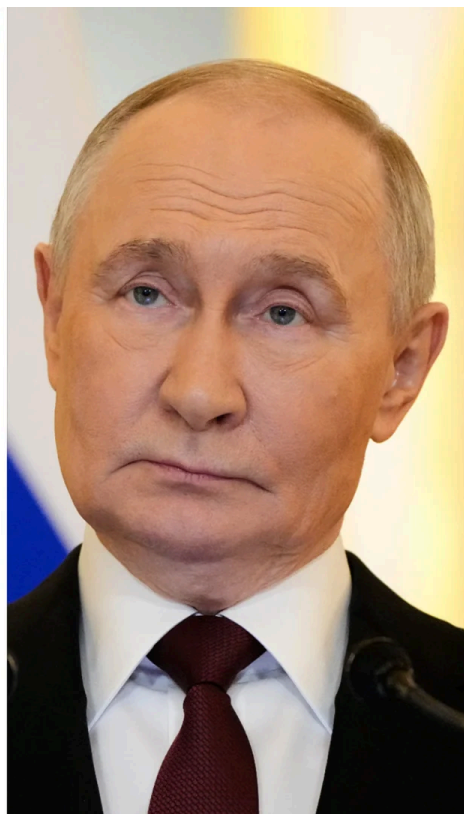

KLIMATPOLITIK

USA med president Donald Trump vill öka borrhning och gruvdrift i Arktis. Ryssland kontrollerar halva Arktis och har återtagit sin roll som eurasisk supermakt i området.

Foto: TT/Mostphotos

Arktis i frontlinjen för klimatkrisen – här är utmaningarna

USA vill borra mer i Arktis. Trump skickar atomubåtar mot ryska delarna av Arktis — och stormakter seglar in på nytinat vatten. Om 60 år kan arktiska klimatet vara borta. Samtidigt påverkar klimatförändringarna i Arktis livsviktiga system över hela jordklotet. Verksamma experter i det stora havsområdet känner både oro och hopp.

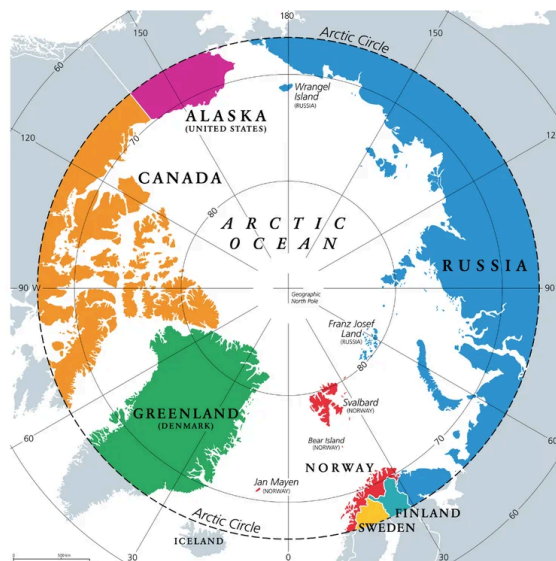
Publicerad: 21 november 2025, 07:00

★ För dig som är prenumerant

AH**Aktuell Hållbarhet redaktionen**redaktion@aktuellhallbarhet.se

På torsdagen den 13 november 2025 röstade den amerikanska [senaten](#) för att ge [Trumpadministrationen](#) klartecken för att upphäva Bidens tidigare beslut som begränsad borrhning och gruvdrift i Arktis. Trumpadministrationen vill öka den inhemska energiproduktionen.

Det handlar om flera miljoner hektar federal mark i norra Alaska, som kritiker anser är den sista kvarvarande orörda vildmarken i landet och de viktigaste livsmiljöerna för vilda djur.

Arktis är frontlinjen för stormaktspolitiken, omgiven av Kina, Ryssland, Usa och Kanada. Med smältande isar uppstår nya problem. Foto: PeterHermesFurian

Klimatkris och geopolitisk krutdurk i snabb förändring

Arktis är inte längre bara en symbol för utdöende isbjörnar – det är en frontlinje för både klimatkris och stormaktspolitik. Om mänskligheten ska kunna bromsa klimatförändringarna behöver vi internationellt samarbete och en "regelstyrd" värld, säger Rolf Anker Ims, professor på Institutet för arktisk och marin biologi vid UiT Norges arktiske universitet.

– Den säkerhetssituation vi har haft efter Ukrainakriget och med en global anarkist och klimatförnekare som styr USA, har gett ett allvarligt bakslag för hoppet om att vi kan rädda klimatet. Dessutom har ett kriminellt Ryssland en extra stor negativ inverkan på samarbetet kring arktiska frågor. Halva Arktis är ju ryskt, säger han.

Magerøya med karga gräsklädda kullar och kust mot Norra Ishavet/Arktiska havet, på vägen till Nordkap, Norges nordligaste punkt. För att komma till ön måste man passera genom den cirka sju kilometer långa Nordkappstunneln som går under havsytan. Foto: Lill Eriksson

Medan isen försvinner i rekordfart och öppnar nya sjövägar, ökar också de militära spänningarna. USA:s atomubåtar rör sig nära ryska kärnvapenbaser, rapporterar [SVT](#); och både Kina och andra BRICS-länder söker inflytande i regionen. Samtidigt riskerar hela det arktiska klimatet att vara borta inom 60 år – med svåröverblickbara globala konsekvenser, som blir störst på andra håll i världen.

Det menar flera forskare inom klimat och säkerhet vid UiT och efterlyser nu mer fokus på de systemhotande konsekvenserna – inte bara på isbjörnar och plastskräp.

Hela det arktiska klimatet kan vara borta inom 60 år – med svåröverblickbara globala konsekvenser, enligt forskningen. Här Rolf Anker Ims, professor på Institutet för arktisk och marinbiologi vid UiT. Foto: Jørn Berger-Nyvoll UiT

– Vi har en klimatkris som ovillkorligen kräver larm. Plastföroreningar är dåliga – men klimatförändringar utom kontroll är katastrofala, fortsätter Rolf Anker Ims.

Klimatförändringarna sprider sig

Arktis värms upp fyra till fem gånger snabbare än resten av planeten, enligt UiT-forskare, och som rapporterats av den vetenskapliga tidskriften [Nature](#). Redan nu ligger delar av södra Arktis utanför den bioklimatiska zon som upprätthåller biofysiska (strålningsbalans) och biokemiska (kolgaser) processer och som bidrar till att stabilisera jordens klimat. Och som tundra, is och arktiska arter kräver. Tinande permafrost släpper ut växthusgaser, Grönlands inlandsis riskerar att smälta och Norra ishavet håller på att bli ett säsongsmässigt öppet hav. Albedoeffekten – där mörkt vatten ersätter reflekterande is – påskyndar uppvärmningen ytterligare. Konsekvenserna: stigande havsnivåer, förändrade havs- och luftströmmar och förlust av biologisk mångfald.

Rolf Anker Ims, professor på Institutet för arktisk och marinbiologi vid UiT Norges arktiske universitet, undersöker en vitval i samband med ett forskningsprojekt på Svalbard i augusti. Vitvalen är en av de arktiska arterna som är beroende av havsis och födan som finns där. Isområden fungerar som kalvningsområden och skyddar valar mot späckhuggare. Foto: Foto: Christian Lydersen

– Det som händer i Arktis har betydande globala effekter för hela världens befolkning. Det påverkar hela världens befolkning om havsnivåerna stiger med upp till en meter i slutet av århundrade, säger Jörgen Berge, professor i arktisk marin ekologi vid UiT.

Geopolitisk dragkamp - och risk för kärnvapenkonflikt

Samtidigt har Arktis blivit en arena för stormaktsrivalitet. Efter Ukrainakriget har samarbetet i Arktiska rådet i princip frusit inne och Ryssland har återtagit sin roll

som eurasisk supermakt i regionen. USA och Nato har intensifierat sin närvaro, särskilt i Barentsregionen, där ryska kärnvapenubåtar utgör en strategisk avskräckning.

– En eskalering av kriget i Ukraina till öppen konfrontation mellan Ryssland och Nato ökar risken för kärnvapeneskalering i Arktis, varnar Rasmus Gjedssø Bertelsen, professor i nordområdestudier vid UiT.

Grönland är samtidigt en politisk och militär nyckelregion, där USA tydligt markerat mot kinesiska investeringar.

– USA kommer inte tolerera någon annan stormakt som är ekonomiskt, vetenskapligt eller teknologiskt närvarande på Grönland, konstaterar Bertelsen.

Militära utmaningar i ett förändrat klimat

Klimatförändringarna påverkar även militär infrastruktur: tinande permafrost underminerar flygfält och anläggningar, skyfall stör radarsystem och varmare vatten försvårar ubåtsjakt. Hybridkrigsföring, som GPS-störningar, har blivit vardag även i Arktis efter Rysslands invasion av Ukraina, berättar både forskare och norsk gränspolis.

I Norges arktiska delar finns både tama och vilda renar, här några i mitten av augusti på berget Storsteinen, som nås efter 1 203 steg upp i Sherpatrappan i Tromsø

Norges fjällområden har uppskattningsvis 25 000 vilda renar. Svalbardsrenen, en underart av vildrenen, lever på Svalbard i mindre familjegrupper istället för i stor flock, som en anpassning till det karga klimatet. Finnmarksvidda i nordligaste Norge har den största populationen, ett par hundratusen tama renar, som samer flyttar mellan inlandet och kusten. Foto: Lill Eriksson

Kan blomma flera gånger

Trots dystra utsikter finns ljusglimtar. Landlevande djur på Svalbard mår fortfarande bra, och högarktiska öar kan bli tillflyktsorter för flora och fauna, enligt forskarna.

– Att klimatförändringarna är skapade av människan tycker jag personligen är en bra sak. Det betyder att vi kan göra något åt dem, säger Jörgen Berge.

På världens största artiska botaniska trädgård i Tromsø ser botanikerna att växterna klarar sig bättre än dem i Alperna, där klimatförändringarna gjort det torrare. De två senaste årens säsonger har en del växter i botaniska trädgården blommat flera gånger om året istället för en som tidigare. Trädgården har ett internationellt samarbete med artbanker för att bevara faunan. *Foto: Lill Eriksson*

Framtiden avgörs av global politik

Arktis framtid avgörs inte bara av klimatet, utan av hur världens maktbalans utvecklas. Världsordningen håller på att förändras, den amerikanska globala dominansen är oacceptabel för den stora majoriteten av mänskligheten.

– Den stora utmaningen idag och under de kommande årtiondena är att anpassa världsordningen till att återspegla mänskligheten som helhet. Vi kommer att se att till exempel BRICS+-länderna kommer att bli ekonomiska, vetenskapliga och tekniska aktörer i Arktis, avslutar Bertelsen.

I maj tog Danmark, Färöarna och Grönland över tvååriga ordförandeskapet i Artiska rådet efter Norge. Fokus är nu Arktis urfolk, biologisk mångfald, hållbar ekonomisk utveckling och energiomställning samt klimatet.

Nordkap i augusti. Ett öppet polarhav på sommaren kommer öppna upp för betydligt mer mänsklig närvaro, nya sjövägar mellan Asien, Europa och Amerika, vilket utmanar den geopolitiska bilden. Men även tillgång till nya resurser; förnybara, fossila, fisk och mineraler, kan utmana säkerhetspolitiken, enligt forskarna i Arktis Foto: Lill Eriksson

Men diplomatiska högnivåmöten upphörde efter Rysslands invasion av Ukraina 2022 och är pausade tills vidare. Ordförande Kenneth Høegh konstaterar att det fortfarande är ett låst läge.

– Arktiska rådet befinner sig fortfarande i en utmanande situation, säger han och berättar att arbetet ändå pågår med samtliga åtta arktiska stater och de sex permanenta urfolksgrupperna.

– Det är både nödvändigt och viktigt att Ryssland fortsätter att engagera sig i det arktiska samarbetet, säger Kenneth Høegh

Arktis och Svalbard hör till de områden i världen som drabbats hårdast av klimatförändringarna. Foto: Jonas Ekströmer/TT

Lill Eriksson

Ämnen i artikeln: [AH Direkt](#) | [Arktis](#) | [Donald Trump](#) | [Klimatförändringar](#) | [Ryssland](#) | [Kina](#) | [COP30](#)
